

בסדר ראשון

ספרי ילדים כאמצעי לפיתוח חשיבה של הילד בגיל הרך ובחינוך המיוחד

מרים גוטגולד

סיפורים ותמונות מהווים כלי חשוב בלימוד חשבון ובפיתוח חשיבה מתימטית בגיל הרך, בהיותם אמצעי זמין מסקרן ונוח לגירוי המחשבה.

הייחוד של ספרים אלו בכך שהם עוסקים בדרך סיפורית מרתקת במיומנויות ובמושגי יסוד מתימטיים ראשוניים. מושגים אלה מובאים בפני הילד בצורה וברצף סיפורי מעניין בליווי תמונות ממחישות היוצרות דינמיות מסקרנת עבור הילד.

רשימת הספרים ארוכה, בחלקם אלה הם ספרים קלסיים ומוכרים במהדורה מחודשת ובחלקם סדרות חדשות; בסוף רשימה זו תמצאו שמות של אחדים מהספרים.

אנו חייבים להיות ערים לכך שילדים צעירים "מתרגמים" אירועים ותמונות בצורה שונה מזו של מבוגר, תהליך זה איננו טבעי עבור הילד, אלא שלב החייב להילמד, ויש צורך בתיווך של ההורה או המורה להעלאת המושגים הרלוונטיים שהילד תופס חזותית ושמיעתית לרמת המודעות וההבנה של הילד, כדי שיוכל להפיק מהם מידע מקסימלי במישור המוחשי והמופשט.

לשם כך ברצוני להמליץ בפני הורים, גננות ומורים העוסקים בגיל הרך ובחינוך המיוחד, להבנות את ההתנסות הילד בספר במספר שלבים ובהדרגה:

שלב ראשון – לספר את הסיפור בצורה חווייתית וספורית כללית תוך עיון בתמונות להבנת הרעיון המרכזי.

שלב שני – התייחסות למיין וסיווג לקבוצות של דמויות ואובייקטים. אם ניקח לדוגמא את הסיפור המוכר "שלושה דובים", הרי שבשלב זה נפנה את תשומת לב הילד מילולית וחזותית לקבוצות השונות. "הנה דובים", "הנה כסאות", "הנה צלחות" – מנה את הדובים, הצלחות וכו'.

שלב שלישי – נפנה את תשומת לב הילד לקבוצות ולעצמים בתנועה. עדיין ללא קביעת היחס בין הקבוצות: "הנה מגיעים שלשה דובים". "הנה נכנסת זהבה לחדר".

שלב רביעי – הוא השלב בו נפנה את תשומת לב הילד ליחסים המתמטיים בין העצמים והדמויות. "התנועה" נתפסת כאן כגורמת להפרדה של הקבוצה לתת קבוצות או צירוף של תת קבוצות לקבוצה אחת.

לדוגמא: "היו שלשה כסאות. הנה זהבה יושבת על כסא אחד, ונותרו שני כסאות ריקים".

ניתן להעלות את הידע לרמות חשיבה גבוהות יותר ע"י שאלת שאלות היפוטטיות, כגון: "מה יקרה אם ייכנס עוד אדם וישב על כסא, כמה כסאות ריקים ישארו אז?" או "כמה כסאות ריקים היו לפני שזהבה נכנסה?".

פיתוח חשיבה מתמטית בגיל הרך חייב להיעשות בצורה יסודית ומדורגת בכל תחומי הפעילות של הילד, על מנת ליצור הבנה נכונה של הגירויים הסביבתיים והשלכת הניסיון הקונקרטי בפעילות היומיומית אל עולם המושגים המופשט. חשוב מאד להשתמש באמצעים רבים ומגוונים, כשספר הקריאה הוא אחד מהם.

רשימת ספרים: שלושה פרפרים / לוי קיפניס
שלושה דובים / שושנה צחור / טלויזיה חינוכית / עיבוד
עשרה כושים קטנים / (חסר)
חמישה בלונים / מרים רות / ספריית פועלים

מסדרת "ספורים שבאים בחשבון":
גוזבאו המלך / רונית חכם-הריסון / מט"ח
מלך הזנבות או למי הזנב הארוך ביותר / מט"ח
ריקוד החיישנים / מט"ח

מסדרת "ראשית קריאה":

סיפור במספרים / דפנה חיימוביץ / מסדה

הרשימה ארוכה, נשמח לקבל חוות דעת מניסיונכם.

ובינתיים כדאי לנסות!!

הציגו בפני ילדים אחדים תמונה בה מופיעות דמויות אחדות בתנועה ושאלו (כל אחד בנפרד): מה רואים בתמונה? – ותיווכחו – שילדים שונים אכן רואים דברים מזוויות ראייה והתייחסות קוגניטיבית שונות.

אנו יכולים לכוונם לראיית אלמנטים נוספים, שיעשירו וירחיבו את עולם המושגים שלהם.